

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 15/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Työasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä lokakuuta lähettäessään hallituksen esityksen HE 152/1998 vp laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta valmistelevasti käsiteltäväksi työasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että ulkoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto työasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Heidi Nummela, työministeriö

- lainsäädäntöneuvos Arto Kosonen ja lainsäädäntösihteeri Johanna Suurpää, ulkoasiainministeriö
- toiminnanjohtaja Frank Johansson, Amnesty International, Suomen osasto
- johtaja Eero Soinio, Siviilipalvelukeskus
- lakiasiainsihteeri Juha Keltti, Aseistakieltäytyjäliitto
- puheenjohtaja Juha Kirstilä, Suomen Varusmiesliitto..

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esityksessä ehdotetaan siviilipalveluslakia muutettavaksi siten, että siviilipalvelusmiesten lomaoikeuksien lukumäärä tarkistetaan varusmiesten osalta voimaan tulleita uusia säännöksiä vastaavaksi. Samalla ehdotetaan lain muutoksenhakua koskevia säännöksiä tarkistettaviksi ja lain täydennyspalvelusta koskevia säännöksiä täsmennettäväksi. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi asevelvollisuuslain mukaiseen palvelukseen hakeutuvalla siviilipalvelusvelvolliselle hakemuksen tekemistä koskeva yläikäraja sekä hakukertoja koskeva rajoitus.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1999 alusta.

Esityksessä todetaan, että sen valmisteluvaiheessa selvitettiin laajasti myös siviilipalvelusajan pituuden määräytymistä. Valmisteluvaiheessa annetuissa lausunnoissa, joita esityksen perusteluissa selostetaan, on otettu kantaa siviilipalvelusajan muutostarpeisiin varusmiesten koulutusaikojen muutostilanteessa. Esitys ei sisällä siviilipalvelusajan pituutta koskevia muutosehdotuksia.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ulkoasiainvaliokunnalla ei saadun selvityksen perusteella ole huomautettavaa hallituksen esitykseen sisältyviin siviilipalveluslakiin ehdotettaviin muutoksiin.

Ulkoasiainvaliokunnassa kuullut asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota lähinnä siviilipalvelusajan pituuteen, jota esityksen ja kuultujen asiantuntijoiden mukaan selvitettiin laajasti esityksen valmisteluvaiheessa. Esitykseen ei kuitenkaan sisällytetty siviilipalvelusajan muuttamista koskevia ehdotuksia.

Asiantuntijakuulemisessa on nostettu esiin erityisesti kysymys siviilipalvelusajan muuttamistarpeesta varusmiesten palvelusajoissa toteutettujen muutosten jälkeen. Vuoden 1998 heinäkuun alusta voimaan tulleilla muutoksilla on muutettu varusmiesten palvelusaikoja muun muassa siten, että keskimääräinen palvelusaika on lyhentynyt 9,5 kuukaudesta 8,5 kuukauteen. Asiantuntijat ovat tarkastelleet asiaa erityisesti Suomen perustuslakien ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sisältämien yhdenvertaisuutta koskevien säännösten ja määräysten kannalta. Valiokunta onkin keskittynyt arvioimaan asiaa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta.

Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset eivät sisällä nimenomaisia määräyksiä siviilipalvelusajan pituuden suhteesta varusmiespalveluksen pituuteen. Kysymystä on siten arvioitava ihmisoikeussopimukseen sisältyvien yleisten yhdenvertaisuutta sekä ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapautta koskevien määräysten perusteella sekä yleisemmin Suomen ihmisoikeuspolitiikan kansainvälisen kuvan kannalta. Merkittäviä arvioinnissa ovat YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 18 artikla (ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus) sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen omantunnon ja ajatuksen vapautta koskeva 9 artikla ja syrjintää koskeva 14 artikla.

Siviilipalveluksesta on eri kansainvälisissä ihmisoikeuselimissä kuitenkin hyväksytty usei-

ta päätöslauselmia ja suosituksia. Merkittävimmät näistä ovat Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus No. R(87) 8 vuodelta 1987 sekä YK:n ihmisoikeustoimikunnan 22 päivänä huhtikuuta 1998 hyväksymä siviilipalvelusta koskeva päätöslauselma.

Viimeksi mainituissa asiakirjoissa viitataan siihen, että siviilipalvelus ei saa olla luonteeltaan rankaisevaa (punitive). Tämän on valiokunnan saaman selvityksen mukaan katsottu merkitsevän muun muassa sitä, ettei siviilipalveluksen kesto suhteessa varusmiespalveluksen keston saa olla niin pitkä, että siviilipalvelus tästä syystä katsottaisiin rankaisevaksi. Ministerikomitean suosituksessa todetaan myös, että siviilipalveluksen keston tulee suhteessa varusmiespalveluksen keston olla kohtuullisissa rajoissa.

Euroopan neuvoston ministerikomitea on vuonna 1997 asettanut työryhmän pohtimaan vuoden 1987 ministerikomitean suosituksen täytäntöönpanoa. Työryhmän puheenjohtajana toimii Suomen edustaja. Työryhmä pyrkii vuoden 1998 loppuun mennessä selvittämään siviilipalveluskäytäntöjä Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa ja tekemään ehdotuksia eurooppalaisella tasolla toteutettaviksi toimenpiteiksi.

Ulkoasiainministeriö on työministeriölle esityksestä antamassaan lausunnossa todennut edellä mainittuihin ihmisoikeussopimusten määräyksiin, suosituksiin ja päätöslauselmiin sekä Suomen aseistakieltäytymiseen liittyvään toimintaan kansainvälisissä järjestöissä viitaten, että siviilipalvelusajan muuttamista tulisi vielä vakavasti harkita.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että kysymys siviilipalvelusajan pituudesta selvitetään myös edellä esitetyt näkökohdat sekä muut varusmiespalveluksen ja siviilipalveluksen vertailussa asiaankuuluvat seikat huomioon ottaen.

Asiantuntijakuulemisessa on nostettu esiin myös kysymys siviilipalveluksen suorittamisesta kehitysyhteistyötehtävissä. Valiokunta totesi valtioneuvoston Suomen humanitaaristen ja siviilivalmiuksien kokonaisvaltaista kehittämistä ja organisoimista koskevasta selvityksestä 26

päivänä maaliskuuta 1998 antamassaan lausunnossa, että on syytä selvittää, voidaanko siviilipalvelujärjestelmää käyttää hyväksi suomalaisen siviilivalmiuksien kehittämisessä. Valiokunta pitää edelleen tarpeellisenä myös tämän kysymyksen selvittämistä osana selvitystä koko siviilipalvelusjärjestelmän uudistustarpeista.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että työasiainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Markus Aaltonen /sd
vpj. Eva Biaudet /r
jäs. Esko Aho /kesk
Satu Hassi /vihr
Esko Helle /vas
Sinikka Hurskainen /sd
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Kauko Juhantalo /kesk
Ilkka Kanerva /kok

Antero Kekkonen /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Juha Korkeaoja /kesk
Matti Tiuri /kok
Erkki Tuomioja /sd
Jarmo Wahlström /vas
Ben Zyskowitz /kok
vjäs. Kimmo Sasi /kok.